

УДК: 323.285(497.115)

Примљено:

15. фебруара 2008.

Прихваћено:

18. фебруара 2008.

Оригинални

научни рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА

POLITICAL REVIEW

Година (XX) VII, vol=15

Бр. 1 / 2008.

стр. 71-90.

Радослав Гађиновић

Институт за политичке студије, Београд

НАСИЉЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Понекад се човек пита да није дух већине балканских народа заувек отрован и да, можда, никад више неће ни моћи ништа друго до једно: да трпи насиље и да га чини.

Иво Андрић, Знакови поред пута

Сажетак

Процес примене насиља на Косову и Метохији траје више од једног века. Шиптарски сепаратистичко-терористички покрет на Косову и Метохији почиње са применом насиља одмах након Прве призренске лиге, а најинтензивније у последњој деценији XX века.

Процес отимања вековне српске територије (КиМ) смишљено је организован од стране моћног шиптарског лобија у свету, а операционализација те идеје спроводи се применом албанотерора, чија је идеологија албанизам а форма савремени тероризам. То је посебно дошло до изражаја у последњој деценији XX века.

Познато је да на просторима јужне српске покраине никада у историји није било елемената Албанске државности, као и да границе Србије са суседима није одређивала Србија, већ међународна заједница. Посебно треба истаћи да се бројност једне националне заједнице не одређује њеним бројним стањем у једном региону, већ њеним бројним стањем у оквиру целе државе.

Без обзира на ове чињенице, основни циљ шиптарског сепаратистичко-терористичког покрета је етнички чисто Косово и Метохија, а затим отимање те српске територије и стварање самосталне државе. Без обзира на офанзиву шиптарских терориста и њихових моћних лобиста у свету, нико у Србији нема право да

потпише сецесију јужне српске покрајине, тј. одвајање Косова и Метохије од Србије.

Кључне речи: насиље, терор, тероризам, Косово и Метохија,

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Срби су се током велике сеобе индоевропских народа коначно настанили на простор Балканског полуострва, тј. на простор данашњег Косова и Метохије у VII веку, тадашњег Византијског царства где об-разују своје области зване склавиније, затим од Византије примају хришћанство, а од IX до XI века стварју своје локалне кнежевине, до ступања на сцену славне породице Немањића половином XII века. Стефан Немања је први успео ратујући али и склапајући мир са Византијом да при крају XII века организује самосталну српску државу у чији састав тада улази територија данашњег Косова и Метохије, да би одмах Космет постао њен средишњи државни и црквени део. Приштина је била центар средњовековне српске феудалне државе за време краља Милутина од 1282-1321, а једно време Призрен је био престоница српских царева Душана и Уроша. Поред тога Пећ је у периодима 1346-1457 и 1557-1766 била средиште Патријаршије српске цркве. Када су Турци заузели Косово и Метохију 1455. године падом Новог Брда пописали су затечено становништво, које је било скоро све Српско, само је било 2 – 3 % Албанаца западно од Ђаковице.¹

У средњем веку није постојало посебно име за територију данашњег Косова и Метохије, осим општег имена Србија. Под тим именом територију данашњег Космета признају многи светски путописци у XVI и XVII веку од којих су неки били и Арбанаси. Млетачки посланик *Јаков Соренцо* 1575. године каже: "Прелазећи Дрим, улазим у Србију". Барски бискуп *Марин Бици* 1610. године такође узима Црни Дрим као границу између Србије и Албаније. *Петар Мазарски* 1623. године каже да Дрим дели Србију од Албаније, а надбискуп *Ђорђо Бијанки*, вршећи канонску визитацију у Србији 1638. године, написао је да се Призрен налази у Србији.

Према писаним документима Косово и Метохија су били од XII-XVII века етнички најхомогеније области српске државе. О етничкој структури становништва писали су многи етнологи. *Јозеф Милер* је 1838. године пише да су Срби били већина у скоро

1) Др Радослав Гађиновић, *Отимање Косова и Метохије*, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 6

свим местима на Косову и Метохији. Француски антропогеограф *Гастон Гравије* је почетком XX века пропутовао Косовом и Метохијом, и између осталог написао: "Готово сви Муслимани тога региона представљају Србе који су одавно прешли на ислам, а срећу се многе фамилије подељене на православне и муслиманске куће." Од прве призренске лиге 1878. године иако су били већинско становништво Срби су масовно протеривани са Косова и Метохије уз помоћ и прећутно одобравање турске царевине. Па и поред тога на попису становништва на Космету 1929. године Срби су били још увек већинско становништво са 61%. Читави XX век протекао је у различитивим видовима насиља Албанаца над Србима.

Поред ових чињеница треба посебно истаћи да *Косово и Метохија представља центар српске духовности и културе*. Научна истраживања током XIX и XX века утврдила су да на Космету постоје 162 објекта, који су данас проглашена за културно добро од изузетне важности, док је 500 објеката заштићено као споменици културе, а више од 1400 је евидентирано као културна баштина Српског народа на том тлу. У тој ризници свих српских земаља, области најбогатијој хришћанским старинама, врхунац црквеног уметничког градитељства достигнут је током XIII, XIV и XV века. Сведочанства су храмови неописиве лепоте, српске молитве у камену: Пећка патријаршија грађена 1230-1330, Богородица Љевишка (1219-1305), Грачаница (1313-1321), Високи Дечани (1327-1335), те импозантни остаци, св. Арханђела, средњовековних градова Бањске, Звечана, Новог Брда, Прилепца, Убошца, Ајновца и десетина властелинских задужбина из XIII и XIV века. Крајем 2003. године на Космету постоје 1994 српска топонима, од којих 1181 црква и црквишта, 113 манастира, 48 испосница, 8 споменкапела, 534 српска гробља, 96 тврђава и 14 двораца српске властеле.²

ПРОЦЕС ОТИМАЊА КОСМЕТА ПОЧЕО У КРАЉЕВИНИ СХС

Интензивирање Шиптарског насиља према Србима почиње након оснивања Прве призренске лиге 1878. године у Призрену,³

2) *Ibid.* стр. 12-14.

3) Документи лиге откривају суштину покрета. Седнице су одржаване у призренској цамији, а посебно обележје Статута (Каратнаме) био је ислам. У свих 16 чланова Статута нигде се изричито не помињу Албанци и Албанија, већ се сасвим уопштено говори о "нацији и домовини", "земљи", "нашем крају", "балканској земљи", "на Балкану", и сл. Политички субјект Савеза (Лиге) једноставно су Муслимани. У члану 7. Говори се о потреби Савеза с "нашим мученичким земљама и припадницима исте вјере на Балкану", а у последњем члану 16 напуштање савеза квалификује се као отпадање "од ислама".

када почиње процес отимања јужне српске покрајине. Национални покрет и идеје о етничком уједињењу Албанаца настале су одмах после Берлинског конгреса, на коме је донета одлука да се Турска мора повући са највећег дела окупираног балканског полуострва. Аустрији није одговарало да све те територије припадну хришћанским балканским народима, а посебно су били против територијалног проширивања Србије и Црне Горе, које би имале заједничку границу, а у војном смислу постале респектабилан фактор. Аустрија је тако охрабрила Албанце, а родоначелник те идеје била је прва призренска лига, код Турака позната као Арнаут конгра. На челу лиге биле су браћа Авдул, Наим и Сани Фрашери, виши чиновници на турској Порти. Призренска лига је првенац идеје о стварању етнички чисте "Велике Албаније".⁴ Прва призренска лига је творак идеје од стварању албанске националне армије АНА, која би егзистирала на албанским етничким просторима. Након формирања Прве призренске лиге формирају се Пећка лига, Косовски комитет, Национални фронт Албанаца а све са циљем да се организују побуне и да се свака постојећа власт дискредитује у очима међународне заједнице, како би на таквим основама Шиптари добили подршку међународне заједнице за остваривање њихових сепаратистичких идеја о стварању етнички чисте "Велике Албаније".

Насиље над српским становништвом од формирања Прве призренске лиге па до 1912. године (када је ослобођена Стара Србија) било је више изражено него у протеклих стотину година. То се најбоље види из преписке српских конзула у Приштини: Спалајковића, Нушића, Ракића и других, као и протестне ноте Краљевине Србије у Цариграду, где се захтева заштита српског становништва од тортуре шиптарских терориста.⁵

После Првог балканског рата 1912. године, у коме су Албанци били на страни Турске, Конференција амбасадора у Лондону 1913. године утврдила је границе новоосноване албанске државе. Новембра 1921. године Конференција амбасадора у Паризу донела

Уосталом, том скупу су присуствовали и муслимански велепоседници из Рашке, па чак и из Босне и Херцеговине (Славенко Терзић, "Војска" од 22.03.2001.)

- 4) Концепт тзв. Велике Албаније кроз новију историју садржавао је експанзионистичке тежње Албанаца према: а) Југоистоку Србије (Медвеђа, Бујановац, Прешево) у оквиру пројекта "Дарданија"; б) Косову и Метохији у оквиру пројекта "Независно Косово"; в) Црној Гори (Плав, Гусиње, Бар, Сутоморе, Улцињ у оквиру пројекта "Малесија" и г) Западној Македонији у оквиру пројекта "Илирија" и д) Северној Грчкој у оквиру пројекта "Епир" (Радослав Гађиновић, *"Отимање Косова и Метохије"*, НИЦ Војска, Београд, 2004. године, стр. 165).
- 5) Опширније видети: Рајко Видачић, *"О коренима сепаратизма и тероризма на Косову"* Службени лист СРЈ, Београд, 2000, стр. 7 до 23.

је одлуку о признавању Албаније као независне и суверене државе (Албанија је пре тога 1920. године примљена у друштво народа). Иако је Конференција амбасадора у Паризу начелно утврдила границе које су се у основи поклапале са решењима Лондонске конференције, дефинитивна граница између Краљевине СХС и Албаније утврђена је протоколом Међународне комисије о разграничењу донетим у Фиренци 26. јула 1926. године. Албанска држава обухватила је највећи део албанских етничких територија.

У Скадру је 7 новембра 1918 године формиран “Косовски комитет”, чије је политичко-пропагандно и терористичко деловање, с позиција албанског иредентизма и косовског сепаратизма, пресудно утицало на југословенско-албанске односе у периоду између два рата. Политичка платформа тог комитета била је одбрана територијалне целокупности и “ослобођење Косова и других албанских крајева” свим средствима, како би се силом отела српска територија. У борби за те циљеве на Косову и Метохији је од 1919 до 1924 године деловао одметнички отпор познат под називом качачки покрет. Качачки покрет има дугу традицију и потиче из Албаније. Качаци су, у ствари, одметници. Најчешћи разлози за одметништво у шумама била је крвна освета, избегавање казне за извршене пљачке, разбојништва, избегавање војне обавезе која је у турској царевини била изузетно дуга и тешка, отмице жена и сл. Качака је било у свим деловима Косова и Метохије, нарочито у Дреници где су се због конфигурације терена скоро слободно кретали. Слабљењем турске власти качаци су били све слободнији и загосподарили су многим брдовитим пределима на територији Косова и Метохије. Власти нису предузимале скоро никакве мере ради сузбијања качачких злочиначких активности, а ретко је неко од качака одговарао пред судом. Качаци су имали задатак да нападају и убијају Србе, пресецају пруге и наносе штету Србима свугде где могу, а власти краљевине СХС су настојале да смире ситуацију путем компромиса са качачким вођама. Амбасадорска конференција донела је одлуку да се формира “неутрална зона” на територији краљевине СХС, те су југословенске власти ради компромиса са качацима одлучили да се из краљевине СХС не улази у “неутралну зону”, а качаци из те зоне на територију краљевине СХС. “Неутрална зона обухватала је села Јуник, Батушу, Молић, Морину, Бровину, Поношевац, Поповац, Шишман, а дефинитивно је укинута 20. децембра 1920. године.

На Београдском универзитету формирана је 1935. године тајна студентска шиптарска организација “Беса”, чији је основни циљ био отимање Косова и Метохије и прикључење Албанији. Идејне вође тајне терористичке организације били су Ђазим Блаца, Шаип Мустафа и Ибрахим Љутва, а њихов основни задатак био је да на универзитету створе атмосферу о неопходности стварања Велике Албаније, да формирају оружане формације и у датом моменту крену са терористичким акцијама. Ову терористичку организацију је финансирао албанско и италијанско посланство у Београду.

Од 1939. године, почиње још јача и организованија активност шиптарског сепаратистичког покрета уз свестрану помоћ фашистичке Италије. Италија је као што је познато, извршила окупацију и анексију Албаније 7. априла 1939 године. Гроф Ђано је већ у јулу 1939. године давао инструкције албанским емигрантима за организовање албанског иредентистичког покрета.⁶

ШИПТАРСКО НАСИЉЕ У II СВЕТСКОМ РАТУ

Великоалбански национализам био је у пуној експанзији већ почетком 1940. године на Косову и Метохији. Улагани су максимални напори да се сви Албанци удруже у борбу против Српског становништва. Мустафа Кроја, председник тзв. косовске владе је у јуну 1942. године посетио Косово и Метохију и на састанку са албанским вођама јавно говорио о неопходности етничког чишћења Космета од српског становништва. Инсистирао је да све староседеоце Србе треба прогласити колонистима и као такве их преко албанских и италијанских власти послати у концентрационе логоре у Албанију, насељенике Србе треба убијати.⁷

За четири године окупационе власти учињен је опасни помак ка остваривању велико албанског пројекта на просторима Косова и Метохије. Албанци су континуирано чинили злочине према Србима, а све уз заштиту и помоћ окупационих сила. Према подацима америчких специјалних служби /Office of Strategic Service/, Албанци су од априла 1941. године до августа 1942 године убили око 10.000 Срба. Масовно су хапшени и уз примену тортуре убијани свештеници Српске православне цркве.⁸

6) Између два светска рата на Косову и Метохији је деловало нешто више од 8000 Шиптара – одметника. (Ibid.)

7) Опширније видети Славенко Терзић, *Војска* од 23. 03. 2001. године

8) Епископ Рашко – призренски Серафим, ухапшен је и интерниран у тирану, где је умро 13. јануара 1945. године. На простору под италијанском окупационом влашћу Албан-

После капитулације фашистичке Италије, Немци су иницирали оснивање и друге Призренске лиге, 16. септембра 1943. године у Призрену под покровитељством немачке војно обавештајне службе Абвер. На челу су били Џафер Дева министар унутрашњих послова Албаније, Бедри Пејани, Исмет Криезму и други. По споразуму са Немачком, лига је добила наоружање од Немаца и мобилисала је око 50.000 Вулнетера (добровољаца). Терба посебно истаћи да је под покровитељством друге Призренске лиге формирана терористичка организација “Црна рука”. Крајем 1943. године великоалбанска организација “бали комбетар” формирала је специјални “косовски пук”. Ова јединица је предњачила на етничком чишћењу Косова и Метохије.

Када се после капитулације Италије 1943. године већ указивао расплет у Другом светском рату Албански политички лидери су све више користили КПЈ за остваривање планова даљег албанизовања и припајања Косова и Метохије Албанији. Што се приближавао крај Другог светског рата у КПЈ Косова и Метохије масовно су се учлањивали Шиптари. Они су од 31. 12. 1943. до 02. 10. 1944. године одржали Бујанску Конференцију у Бујану у Албанији да би осигурали континуитет политичке сецесије од Југославије и припајања Албанији након Другог светског рата. Од 49 учесника Бујанске Конференције само су шесторица били Срби и Црногорци.

Посебну иницијативу на стварању Велике Албаније имале су Албанске националистичке организације “национал демократик схиπτаре” (Албанске националне демократске организације) и Марксистичко-Лењинистичка партија Косова а касније је преименована у Национални покрет за присаједињење Албанији.

По завршетку Другог светског рата масовно се окупљају терористичке скупине на територији Македоније и Косова и Метохије. Познато је да одметничке и комитске групе у овим крајевима имају дугогодишњу традицију. Другог августа 1945. године формирана је организација ”Беса Комбтаре” (национална верност), која се преваходно ослањала на одметнике који су дали “бесу” да ће се борити и међусобно сарађивати до коначне победе. Јула 1946. године у шуми Липовица на Голеш планини, формирана је организација

ци су убили 14 свештеника СПЦ и једну монахињу. На зверски начин је убијен нпр. Дамаскин Бошковић старешина манастира Девич, док су свештеници: Лука Поповић, Урош Поповић и Слободан Поповић убијени за време вршења Свете литургије. Кад су се уверили у шиптарску злочиначку активност, чак су и италијанске окупационе снаге штитиле Србе од стравичне тортуре. (Ibid.)

“Национал демократик Шиптаре”. Ове организације су познате по организацији и интензивној примени насиља према неалбанском становништву и службама безбедности на Космету.

Према подацима Рајка Видачића у књизи “О коренима сепаратизма и тероризма на Косову” у сукобу са терористима-одметницима, погинуло је 6000 шиптарских одметника–терориста и око 2000 припадника југословенских оружаних снага, а у периоду од 1948. до септембра 1960. године Албанија је изазвала 615 граничних инцидената у којим је убијено или рањено 34 југословенска граничара. Током Другог светског рата на Космет се населило 75-100.000 Албанаца из Албаније и нико их није након рата терао да напусте Космет, а протераним колонистима Србима и Црногорцима, законом из 1945. године забрањен је повратак на своја огњишта на Косово и Метохију, што је значајно нарушило етничку равнотежу становништва у региону.

УСТАВ ИЗ 1974 ГОДИНЕ ДАО "КРИЛА" ШИПТАРСКИМ ТЕРОРИСТИМА

Доношењем устава 1974. године Србија се просто разбија и њен суверенитет се преноси на покрајине које су имале све елементе државности. Такве политичке околности, погодјују шиптарском сепаратистичко-терористичком покрету за отпочињање операционализације идеје о великој Албанији. Припреме за масовне терористичке активности спроводе се у иностранству уз конспиративну сарадњу са базом на Косову и Метохији. Јавно интензивирање насиља против СФРЈ почиње 1981. године и траје све до њеног разбијања. Овај период карактерише појачана активност унутрашњег тероризма на територији СФРЈ. Примењују се све методе психолошко-пропагандних активности у предвечерје унутрашњег и међународног тероризма на овим просторима. Правна класификација и политичка квалификација појавних облика тероризма, у то време одвраћају јавност од суштине проблема, замењујући га разним еуфемизмима, као што су термини иредентизам, контрареволуција, националистичко-сепаратистичко деловање, а потпуно се губи из вида да је на Космету у току ескалација унутрашњег тероризма. Унутрашње терористичке организације имале су значајну моралну и материјалну подршку терористичких организација из иностранства. У овом периоду, посебно 1981. године, широм света органи-

зују се антијугословенске демонстрације, нарочито у Франкфурту, Паризу, Вашингтону, Бриселу...

На Косову и Метохији се илегално наоружава шиптарско становништво, а терористичке организације уз прећутно одобравање власти на КиМ врше масовни прогон Срба и Црногораца са њихових вековних огњишта.

Процес илегалног организовања терористичких група у овом периоду проширен је и на ЈНА. Број терористичких аката албанског сепаратистичко-терористичког покрета према припадницима ЈНА у периоду од 1981. до 1988. године већи је за 22 пута у односу на претходни осмогодишњи период. У времену од 1981. до 1988. године у ЈНА је откривена 241 илегална група са 1435 припадника ЈНА албанске националности који су се спремали за најтеже облике насиља против сопствене државе.⁹

Прве илегалне групе и организоване активности против државе, које су предузимали шиптарски и хрватски сецесионисти у ОС СФРЈ откривене су почетком 1981. године. Само током 1981. године, због деловања албанског сепаратистичко-терористичког покрета, кривично је одговарало 400 Шиптара. У периоду од 1981. до 1986. године због деловања у оквиру терористичких група поднете су 1134 кривичне пријаве против лица шиптарске националности, а осуђено је 1042 лица. Против 5647 Шиптара поднете су прекршајне пријаве, а 3645 лица је упозорено због сарадње са припадницима сепаратистичко-терористичког покрета.¹⁰

Политички индоктринирани припадници албанске националне мањине одлазили су на одслужење војног рока у ЈНА са посебним задацима. Међу таквим злочинцима био је и војник Албанац Азиз Кељменди из општине Призрен, који је у гарнизону Параћин 3. 9. 1987. године убио рафалима из аутоматског оружја 4 војника док су спавали, а петорицу тешко ранио. Органи војне безбедности су у другој половини осамдесетих година извели већи број операција, које су спречиле операционализацију шиптарских терористичких замисли и планова. Ове операције војна безбедност је спроводила под шифром “Златар”.

Анализом историјских докумената о протеривању Срба са Косова и Метохије у последња три века (1690-2006) може се закључи-

9) Документи 17. седнице ЦК СКЈ.

10) Привредни преглед, Југословенски економски дневник, специјално издање, бр. 5/1989, стр. 60.

ти да је из некадашње Старе Србије (данашње Косово и Метохија), насилно протерано око 1,150.000 Срба, да их је око 200.000 побито и 150-200.000 арбанизовано, односно преведено у муслиманску веру.¹¹ Осим тога, веома је битно подсетити научну јавност да су Шиптари, новцем добивеним од грађана Србије и осталих република бивше СФРЈ, деценијама издвајаним за привредни препород Косова и Метохије, уствари, куповали куће и имовину од Срба под притиском. Подсећања ради, бивше југословенске републике, посебно Србија деценијама су издвајале финансијску и стручну помоћ како би се надокнадио заостатак у развоју Косова и Метохије. Највећи део те помоћи издвајала је Република Србија.

Примера ради, у средњорочном периоду између 1966. и 1970. године, од 20.309,000.000 динара инвестиција у Југославији на Косову и Метохији је утрошена једна четвртина или 5.134,000.000 динара. У наредном средњорочном периоду од 1971 до 1980. год. на Косову и Метохији је утрошено 54.475,000.000 динара од укупних 133.951,000.000 динара инвестиција издвојених за улагања на нивоу СФРЈ. Од 1980 до 1985. године на Косову и Метохији је утрошено 37% укупног фонда Југословенских инвестиција, а у раздобљу од 1985. до 1990. године тај проценат је износио 43%. Само од зајма који је Светска банка дала СФРЈ, за развој Космета тадашња држава је издвојила 24% или 240,000.000\$, а 1981. заслугом српске и југословенске владе од Међународне банке добијен је посебан зајам за развој Косова и Метохије у вредности од 130,000.000\$ у временском раздобљу од пуних десет година сваки запослени у Републици Србији издвајао је 1% од свог личногдохотка за развој Косова и Метохије, што је по тадашњем курсу износило око 1,000.000\$ дневно или око 3.650,000.000\$ за десетогодишњи период.¹²

Иако су Шиптари током седамдесетих година добили своју Академију наука, а пре тога два позоришта, научне институције, библиотеку Косова и Метохије, културне центре, они нису ни најмање ценили толике напоре српских власти, већ су те и многе друге погодности које су им биле на располагању искористили за остваривање својих сепаратистичких циљева.

11) Јован Н. Деретић, *Срби и Арбанаси*, Народна библиотека Србије, Београд 2005. године, стр. 52 и 130.

12) Јован Н. Деретић, *Срби и Арбанаси*, Народна библиотека Србије, Београд 2005. године, стр. 138 и 139.

Почетком 1990. године Косови и Метохија су имали 22 научне организације и јединице, са више од 1.200 запослених, међу којима 213 доктора и 160 магистара наука претежно Шиптара, а пре Другог светског рата ниједан Шиптар са Космета није имао научно звање. Само 1988. године на Космету је објављено 113 научних јединица, далеко више на албанском језику. Албанским језиком ТВ Приштина обухвата 80 одсто свога времена, а почетком 1990. године на Космету је било 120.000 ТВ пријемника, а само издавачка кућа “Рилиндија” издала је 289 наслова на албанском језику. У то време на Космету је било 16.500 наставника за наставу на албанском језику, а то је више него што је 1941. године било ученика из редова те народности, затим 4.000 средњошколских наставника, што значи више исто што је 1948. године било средњошколаца шиптарске народности.¹³

СРЈ – СЦГ МЕТА ШИПТАРСКОГ ТЕРОРИЗМА

Након доприноса разбијању СФРЈ шиптарски терористи су највећи до тад интензитет насиља усмерили и против ново настале државе СРЈ-СЦГ, посебно против неалбанског становништва на Косову и Метохији. За своје тзв. мученичко представљање великим силама ангажовали су најпознатије лобистичке агенције у свету (Рудер Фин, Хил, Еделман...). Оценили су да је време да обнародују одлуке треће призренске лиге и да се у јавности представе терористичке скупине у саставу АНА-е: “ОВК”; “ОНА”; “ОВПМБ”... чије су активности садржане у дефиницији тероризма која гласи: *“Тероризам је организована примена насиља (или претња насиљем) од стране политичких мотивисаних извршилаца (појединаца или група) који су одлучни да кроз страх, зебњу, дефетизам и панику намећу своју вољу органима власти и грађанима.”*¹⁴

Операционализација одлука III Призренске лиге¹⁵ нашла се у завршној фази у првој половини 1990. године, када је и званично формирана “Ослободилачка војска Косова”. Постоје различита мишљења о месту старана тзв. ОВК, а највероватније је да је то била Швајцарска. Термин “Ослободилачка војска Косова” први пут се јавио почетком 90-тих година. Политичка руководства свих утицајних шиптарских партија на Косову и Метохији почетком 90-тих

13) Милан Вучинић, *Зашто Косово не може да буде република*, НИП Пословна политика, Београд, 1990, стр. 231.

14) Др Радослав Гађиновић, *Тероризам*, Драслар партнер, Београд 2005. стр. 60.

15) Трећа призренска лига одржана је у Њујорку 26-28. 11. 1966. године. (Ibid. стр. 165).

година дефинисали су заједничке циљеве деловања, формирајући “Национални фронт за ослобођење Косова”. Наведена организација је у свом програму имала два правца деловања. Први, да се политички средствима решава проблем Косова, и други, формирање “ОВК” која би оружаним путем обезбедила стварање “Републике Косово”. У широј јавности тзв. ОВК се први пут огласила у фебруару 1996. године, када је преузела одговорност за извођење терористичких акција на објекте на Косову и Метохији у којима су били смештени Срби прогнани из Републике Хрватске. Припадници “ОВК” наоружани у униформи са амблемом “ОВК” показали су се јавно први пут 29. новембра 1997. године у селу Лауша на сахрани убијеног терористе Хашита Геџија, а у иностранству 10. децембра 1997. године у Бону, када је промотор био терориста Џафер Шатри.¹⁶ Овај период карактерише мало затишје, тј. конспиративни рад терористичких вођа, који су обуставили масовније терористичке нападе. Нису отпочињали масовне акције јер нису били спремни за сукобе са војском и полицијом, а стално су држали високу тензију, повременим терористичким акцијама. Протеривање Срба са Косова и Метохије наставља се у континуитету. Органи државне заштите овакво понашање Шиптарског сепаратистичко-терористичког покрета нису озбиљно схватили, вероватно су били заслепљени лажним идеолошким уверењем о јединству и снази СКЈ, а догађаји су то све демантовали и показали да је тадашњи систем организовања друштва непоуздан и превазиђен. Министарство унутрашњих послова Србије је једино било укључено у борбу са терористичким групама и организацијама које су сваког дана повећале своје бројно стање. Ефикасном акцијом МУП Србије је још 1993. године онемогућио стварање паралелних војних институција попут “Генералштаб”, “Министарство одбране”. Тада су постојали планови о стварању оружане силе Косова и Метохије јачине од око 40.000 чланова. Међутим за четири године терористи су уз помоћ Албаније успели да оспособе неколико хиљада терориста. Центар за прихват је била Тирана, а одатле сви су распоређивани у логоре за обуку, првенствено на северу Албаније, посебно у Тропоју и Барјам Џури. У првој етапи обучено је око 2000 терориста који су на брзу руку пребачени тајним каналима преко неприступачних предела на Косово и Метохију. Језгро тзв. ОВК чинили су бивши припадници ЈНА, а затим и велики број албанских емиграната из САД, Немач-

16) У периоду од 1991. до 1995. године Шиптарски терористи су извели 52 терористичке акције на Косову и Метохији. (Радослав Гаџиновић, “*Отимање Косова и Метохије*”, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 85).

ке, Швајцарске, Италије, Словеније, Хрватске, Исламских земаља. Шиптарски лобисти су основали фондацију “Отаџбина зове” са експозитурама у Аустрији, Норвешкој, Данској, Канади, Француској, Шведској, Швајцарској, Италији, Белгији, Холандији, САД-у и Немачкој, која је сакупила огромна новчана средства за финансирање терористичке “ОВК”. Владе тих земаља су биле обавезне да спрече све акције и активности које служе за помагање и финансирање терориста и њихових активности.

Немачки политиколог и специјалиста за тајне операције обавештајних служби Ерих Шмит-Енбон, цени да је Немачка одиграла ужасну улогу у изазивању кризе на Косову и Метохији.¹⁷

Агресивно понашање Албаније изазвало је бројне граничне инциденте.¹⁸ У саставу “ОВК” се нашао већи број терориста из страних земаља. Један број са знањем својих влада и њиховом припремом за тероризам против Срба, па се онда може говорити о *међудржавном тероризму* на Косову и Метохији. Други део терориста долази без знања својих влада, шта значи да је присутан и *транснационални тероризам* на територији јужне српске покрајине.

Током 1997. године, шиптарски терористи су убили 32 а ранији 35 својих сународника,¹⁹ а на читавој територији Косова и Метохије су организовали уређење територије за дуготрајна герилска дејства, доводећи на присилни рад своје сународнике који нису желели да прихвате чланство у “ОВК”. Масовно су припремили фортификацијске објекте, саобраћајнице, бункере, подземне болнице са операционим салама, допремили наоружање, опрему, савремене системе веза, уз помоћ највећих светских експерата из области борбених дејстава, припремајући планове за масовни напад на припаднике војске СРЈ и МУП-а Србије. Савремено међународно право подвлачи разлику између побуне и других видова насиља. Савремени систем међународног права побуну сматра унутрашњом ствари државе и у искључивој је надлежности државе. Члан 1, став 2. Протокола II придодат Женевским конвенцијама из 1949 године, изузима побуну из орбита међународног права. Сједињене државе су, на пример бациле запаљиве бомбе на комплекс зграда у месту Беко (Wako Texas) 1993. године на којима се забарикадирала верска

17) Интервју средњонемачком радију из Лајпцига, крајем марта 1999. године.

18) Од 1. јануара до 6. маја 1993. албанска страна је изазвала 45 граничних инцидената, од којих 20 уз употребу оружја. Војска, 4. 9. 1997, стр. 21).

19) Ibid. 03. 09. 1998, стр. 7.

побуњеничка секта. Том приликом је убијено више од 80 америчких грађана, међу којима и десеторо деце.²⁰

Од 1996. године “ОВК” највећу помоћ и подршку има од Националног албанско-америчког састава (НААС – National Albanian-American Council).²¹ Познато је да су у Рамбујеу албанске интересе заступали познати светски стручњаци за међународно јавно и приватно право из САД Пол Вилијамс, Маршал Харис и Мортон Абрамовиц. Терористичка активност све више поприма драматичке размере. Оснива се команда тзв. “ОВК” са главним штабом у селу Голобиле између Косовске Митровице и Пећи, која ту остаје и током агресије и дејства снага НАТО пакта на СРЈ. Поред главног штаба “ОВК” у селу Горобиле се налази дипломатска војна мисија САД од 11 чланова и подкомисије ОЕБС-а (Верификатори).

Доласком Агима Чекуа генерала хрватске војске на чело “ОВК” оснивају се зоне, у свакој зони 2 до 3 бригаде батаљонског састава. Тада “ОВК” у општем смислу прераста у герилска дејства и у масовне индивидуалне терористичке активности у појединачном смислу.

Ангажовањем војске СРЈ против бројних шиптарских група и организација за кратко време се успоставила контрола на већем делу територије јужне српске покрајине.²² Током борби у Јунику

20) Радослав Гаџиновић, “Отимање Косова и Метохије”, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 99.

21) НААС је удружење или заједница Албанаца у САД и Американаца албанског порекла. Ово удружење је отворило званично канцеларију у Вашингтону 01. октобра 1996. године. Реч је о независној, непрофитабилној и етнички уређеној организацији која се посветила унапређењу албанско-америчких односа. На челу НААС-а од 30. октобра 1998. године је адвокат Илир Зерка, рођен 1965. г. у Крушеву (Македонија) који је 1968. г. са родитељима емигрирао у САД. Диплому правника стекао је у САД. Ожењен је са Американком Линдом Кини, која ради у државној администрацији. Током 1996. године Зерка је водио успешну кампању за поновни избор Била Клинтона у 15 кључних градова САД, а често је и био главни говорник на етничким ТВ и радио станицама, те писао чланке у New York Times, Washington Postu, Iliriji... Клинтон га је након избор поставио на високу функцију у министарство рада (1997/98), а пре тога (1994/97) Зерка је био јединим Американацем албанског порекла који је радио у конгресу САД код познатог конгресмена и стручњака за радно право, правосуђе и спољну политику Georga Milera. Зерка је контактирао Вилијама Вокера 08. 01. 1999. године да се информира о раду косовске верификационе комисије. Захтевао је од НАТО-а да заустави српске снаге на Косову 11. јануара 1999. године, а 17. јануара 1999. године обратио се америчком председнику са захтевом да што пре почне бомбардовање територија СРЈ. Илир Зерка је од 1996. године главни организатор и предводник свих демонстрација у САД. (Војска, 25. 02. 1999, стр. 8 и 9)

22) До 1. 9. 1988. године у сукобу са војском погинуло је од 2000 до 2500 терориста, од тога 450 на самој граници са Албанијом. Безбедоносне службе процењују да је рањено око 3000 терориста, а самовољно због страха напустило “ОВК” 1500 Шиптара. У том периоду, тачније од 25. јула до 29. септембра 1998. године јединице Приштинског корпуса у садејству са снагама МУП-а Републике Србије запленили су око 150 тона наоружања

полиција је ухапсила четири припадника БНД инструктора и саветника у главном штабу “ОВК”. Путни налог новинару Ерику Ратфелдеру за Ораховац и екипи ТВ АРД за Јуник потписао је БНД. Међу бројним злочинима које су починили шиптарски терористи, посебно су били застрашујући по бруталности у селима Ретимље код Ораховца, Клечка код Липљана (где су Срби спаљивани у крчани) и Глођане код Дечана.

У многим случајевима међународна заједница је пружала сваку врсту помоћи државама угроженим од тероризма, осим кад је у питању СРЈ. Према СРЈ међународна заједница је својим активностима поспешивала тероризам и најодговорнија је за нарастање масовних терористичких активности на територији јужне српске покрајине. Савет безбедности је само вербално и то повремено осуђивао терористичке активности на територији СРЈ, као и понашање Албаније. Ухапшени терористи у граничном појасу који су насилно кренули под борбеним дејствима из Албаније на територију СРЈ изјавили су да се у северној Албанији (Кукс, Крума, Влахна, Тропоја, Бајрам Цури) зависно од смештајних капацитета интензивно обучава од 150 до више стотина терориста. Након обуке, они се опремају, наоружавају и упућују на територији СРЈ. Поменути чињенице је запазио и јавно изнео у Круми 22. 12. 1998. године чак и шеф ОЕБС-а за Албанију Дан Евертс. По његовом мишљењу “Север Албаније и даље је подручје где, “ОВК” обавља веома ужурбане припреме за ратовање”.²³

Најбројнији покушаји насилног преласка границе СРЈ од стране шиптарских терориста били су у зони одговорности Приштинског корпуса.²⁴

Шиптарски терористи су у селу Клечка формирали своју базу на надморској висини од 1044 метара, где су били опремљени најсавременијим наоружањем, војном опремом и сателитским везама, између осталог са противоклопним ракетама типа “амбурст” немачке производње, аутоматским пушкама М16А2 америчке про-

и муниције. Током 1998. године шиптарски терористи су на Косову и Метохији извели 2278 терористичких акција. (Ревиија 92, од 4. 9. 1998 и Политика, од 22. 9. 1999. године).

23) Војска, 14. 01. 1999, стр. 9.

24) У периоду од 1. јануара до 15. октобра 1998. године регистровано је 197 граничних инцидената на граници са Албанијом, од тога 146 у одговорности Приштинског корпуса. У извођењу агресије на СРЈ од стране Албаније, њени носиоци су напали граничне јединице Приштинског корпуса на 23 карауле. Бранећи своју државу и њене границе у сукобу са терористима на албанско-југословенској граници у току 1998. године погинуло је 33 а рањено 98 граничара војске Југославије (Војска, 14. 10. 1999, стр. 28).

изводње, великом количином лекова и санитетског материјала, као и храном добијеном из хуманитарне помоћи. Новинари су се уверили да је на тим “хуманитарним” пакетима писало “Храна, поклон грађана САД”²⁵

Дакле и током 1998. године, припадници војске Југославије су показали врхунску храброст и патриотизам на одбрани државне границе од насумичног терористичког налета са територије Републике Албаније. Одсудно бранећи своју државу током 1998. године погинуло 100, а рањено више од 300 припадника МУП-а Србије и Војске Југославије. Почетком 1999. године албански сепаратистичко-терористички покрет је био пред коначним поразом. Војска СРЈ је у пуној офанзиви, разбила крупне сепаратистичко-терористичке формације, иако су шиптарски терористи имали пуну подршку од старне дела међународне заједнице. Након офанзивних дејстава и великог успеха Војске Југославије у борби са шиптарским терористима, НАТО пакт је ставио ваздухопловне снаге у приправност са претњом да ће масовним ваздушним ударима напасти СРЈ. Агресија НАТО пакта је одложена, јер је споразум Милошевић-Холбрук, 8. октобра 1998. године договорено да се СРЈ прихвати ОЕБС-ову верификациону мисију за Космет са око 2000 чланова на челу са Wilijamom Vokeгом америчким пензионисаним генералом, да се дозволи извиђачкој авијацији НАТО да надгледа простор јужне српске покрајине и да се смањи бројно стање МУП-а Републике Србије и војске СР Југославије на стање које је било пре марта 1998. године. Доласком 1200 верификатора почетком новембра 1998 године на Косову и Метохију почиње завршна фаза за припрему агресије НАТО пакта на СРЈ.

Преко Тиране “ОВК” је била повезана са албанском емиграцијом у свету. Њени представници су крајем 1997. године објавили листу банака и број рачуна на које су се уплаћивала финансијска средства за финансирање терористичких активности на Косову и Метохији. У Бону код Šparkase банке на рачун BBLZ број 380500000, подрачун 85431, у лето 1998. године из Саудијске Арабије стигла је дознака у вредности од 7,000.000 ДМ.²⁶

У скоро свим западним земљама скупљана су средства за помоћ терористичким активностима на Косову и Метохији. Једино се оваквом начину финансирању насиља супротстављала Швајцарска. Уредник аустријског радија Молте Олшевски у својој књизи

25) Ibid.

26) *Политика* 20. 09. 2001.

“Рат за Косово”, објављеној у јесен 1999. године, наводи да је на Космету било око 1.000 терориста из исламског света, од тога 300 из Босне. У саставу “ОВК” било је у континуитету 300-800 страних плаћеника.²⁷ Чланом 47 Протокола 1. у ставу 1 констатује се да плаћеник нема право да буде борац или ратни заробљеник. Другим речима, плаћеници не уживају заштиту међународног права. Конвенцијом о забрани регрутовања, коришћења, финансирања и обучавања плаћеника, усвојеној 1989. године у члану 2, предвиђено је да свако лице које регрутује, користи, финансира и тренира плаћенике чини међународни деликт. Државе уговорнице обавезале су се у члану 5 те Конвенције да ће забранити сваку активност везану за коришћење плаћеника, с обзиром на тешке последице њиховог ангажовања.

Без обзира на то, што су у саставу међународних снага безбедности врхунски обучени борци, КФОР и УНМИК како из субјективних, тако из објективних разлога не могу успешно да спроведу у дело Резолуцију СБ 1244, јер владе неких земаља из којих су КФОР и УНМИК немају интерес да се ова резолуција спроведе у дело, првенствено због симпатија према шиптарским терористима и због страха за животе својих људи ако уђу у отворени сукоб са шиптарским герилцима и великим бројем терориста. Од доласка КФОР-а на подручје Косова и Метохије, тј. од 10. јуна 1999. године до краја 2005. године, наоружане шиптарске терористичке групе извеле су укупно 7757 терористичких напада. У тим акцијама припадници “ОВК” су убили 1252 лица, ранили 2237 и отели 1150 лица, уништили или видно оштетили 150 српских цркви и манастира и спалили више од 2,000.000 књига на српском језику. Откривено је 144 логора у којима су били заточени, малтретирани и мучени Срби. Од доласка КФОР-а до краја новембра 2003. године на Космету је порушено 5100 српских надгробних споменика, чија се вредност процењује на више од пет милиона евра.²⁸ У том периоду је са Космета протерано 250.000 неалбанског становништва, спаљено или отето 107.000 кућа и станова чији су власници Срби и Црногорци (77.000 отето, а 30.000 уништено), а чија вредност се, без земљишта и пратећих објеката, процењује на око 5.350,000.000 (пет милијарди и триста педесет милиона) еура.²⁹ Након шиптарског погрома над Србима 17. марта, чак је и командант јужног крила НАТО

27) Ibid.

28) Радослав Гађиновић, *Фелџон у Политици* од 19. 1. 2006. године

29) Радослав Гађиновић, “*Отимање Косова и Метохије*”, НИЦ Бојска, Београд, 2004, стр. 147.

амерички генерал Цереми Џонс изјавио "Ово је етничко чишћење Срба." а други американац поводом 17. марта Мортон Абрамовиц – креатор Клинтонове политике за Балкан и саветник шиптарским преговарачима у Рамбујеу је изјавио: "Само насиљем може нешто да се промени. Мартовско насиље је за Албанце имао и неке позитивне резултате."³⁰

На основу изнетих чињеница може се закључити да међународне снаге безбедности нису испуниле задатак по Резолуцији СБ 1244, која је гарантовала: повратак снага безбедности СР Југославије на Косово и Метохију; повратак свих протераних на своја вековна огњишта; свима је била загарантована безбедност на Космету, а пракса је потврдила да безбедни нису само Срби и Црногорци.

Ни једна од ових обавеза није испуњена. Дакле, читави један век се одвија процес отимања Косова и Метохије од стране шиптарског сепаритистичко-терористичког покрета. У томе су кроз историју имали значајну подршку једног дела међународне заједнице. Данас, интензивније него икада се врши притисак на српско руководство да се малте не одрекне своје у историји најзначајније територије. Но, ниједан српски политичар нема право да под притиском потпише сецесију Косова и Метохије, *јер Србија има историјско и уставно право над Косметом, које је старије од етничког права*. Ако званична власт Србије или СЦГ потпише отцепљење Косова и Метохије од Србије, ти делови српске територије би били изгубљени за сва времена. Међутим, ако у најгорем случају међународна заједница призна сецесију Косова и Метохије без сагласности српских власти, онда би то била силом отета територија.

Посматрано са политичко-правног аспекта Косово и Метохија никада не могу бити самостална држава, јер никада на просторима Косова и Метохије није било елемената Албанске државности. Границе са суседима није одређивала Србија, већ међународна заједница на основу етничке структуре становништва и турских дефтера. Те границе су одређене на Лондонској конференцији 1913. године, а ревизијом су коначно потврђене на конференцији у Фиренци 26. јула 1926. године.

Србија има *уставно и историјско право* на Косову и Метохији, које је увек старије од етничког права, а такође и међународно право је на страни Србије, јер Повеља ОУН забрањује насилно отимање делова суверених земаља.

30) НИН, 8. јул, 2004, стр. 20.

Бројност једне националне заједнице се не одређује њеним бројним стањем у оквиру једног дела државе, већ њеним бројним стањем у оквиру целе државе, па и на основу тог критеријума Албанци су национална мањина у Србији. Нигде у свету до сада национална мањина није имала право на своју државу, а једна национална заједница не може сама за себе одређивати да ли је народ или национална мањина.

ЛИТЕРАТУРА

- Бела књига Владе Србије о тероризму на Косову и Метохији, Београд, 2003.
- Д. Богдановић, Књига о Косову, Народна књига и ВИЗ, Београд, 1999.
- Др Р. Гађиновић, Отимање Косова и Метохије, НИЦ Војска, Београд, 2004. године,
- Др Д. Јаковљевић, Тероризам с гледишта кривичног права, Службени лист СРЈ, Београд, 1997.
- Меморандум о Косову и Метохији Светог архијерејског сабора Српске православне цркве, Београд, 2003.
- Тероризам на Косову и Метохији, Бела књига СМПП-а СРЈ, Београд, 1998.
- Велика Албанија – замисли и могуће последице, Институт за геополитичке студије, Београд, 1998.
- Др М. Вучинић, Зашто Косово не може да буде република, НИП Пословна политика, Београд, 1990.
- Р. Видачић, О коренима сепаратизма и тероризма на Косову, Службени лист СРЈ, Београд, 2000.

Radoslav Gacinovic

Institute for Political Studies, Belgrade

VIOLENCE IN KOSOVO AND METOHIJA

Summary

Process of implementation of violence in Kosovo and Metohija has lasted more than one century. Shiptars' separatist-terrorist movement in Kosovo and Metohija has started with the implementation of violence immediately following the First Prizren League, most intensively in the last decade of 20th century. The process of the seizure of the centuries-long Serbian territory (K and M) was envisioned and organized by a powerful Shiptar lobby worldwide, and its operational program has been administered by the implementation of Albano-terror with the Alban-

ism being its ideology, and with modern terrorism being its form. This has been noticed in particular in the last decade of 20th century. It is a well-known fact that in the region of this Southern Serbian province there have never been the elements necessary for creation of Albanian states-hood. Moreover, it was not Serbia who had defined the state borders with her neighboring states; it was international community that had done it. It should be pointed out that one national community's population is not determined by the number of its population within one region of the state, but by its number of population within the whole state. Regardless of these facts, a basic goal of the Shiptars' separatist-terrorist movement is ethnically clean Kosovo and Metohija, and then the seizure of the Serbian territory and creation of an independent state. Regardless of the offensive of the Shiptar terrorists and their powerful lobby in the world, nobody in Serbia owns the right to sign the secession of the Southern Serbian province, that is, in other words, the separation of Kosovo and Metohija from Serbia.

Key Words: violence, terror, terrorism, Kosovo and Metohija